

ПОСТАТЬ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В АРХІТЕКТУРНО-СКУЛЬПТУРНОМУ ВИМІРІ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Пропонована стаття представляє Т. Шевченка не тільки поетом, а й великим скульптором, який своєю творчістю постійно надихає людей на створення зримих образів не тільки йому, а і його персонажам. Що підтверджується великою кількістю пам'ятників Т. Шевченку по всьому світу.

Ключові слова: *скульптура; музеєзнавство; п'єдестал; українознавство.*

Як правило, вважається, що музеї – це, перш за все, приміщення, тобто йдеться про музеї кулуарні. Ми попонуємо ввести – музеї зовні в архітектурно-скульптурному вимірі.

Музей – це різновид словника-глосарію, який розкриває буття цілого колективу інституції або колективу-народу, трактує часовий проміжок буття цього колективу.

Найперші музеї – написи, малюнки й залишки життєдіяльності в печерах (печера "Вертеба" на Тернопільщині) чи археологічні знахідки, написи на стінах храмів.

Музей – важливий фактор формування суспільної активності школярів, він дає можливість багато бачити власними очима і це робить його могутнім засобом переконання, агітації і пропаганди. Це живий організм, що розвивається. Музейні фонди постійно поповнюються новими матеріалами і відповідно, його експозиції, систематично поновлюються.

Відвідати шкільний музей – це відчуття плин часу: згадати історію свого села чи міста, своєї школи, познайомитися зі своїм родоводом.

Всі вони несуть в собі відгомін минувшини – все пов'язане з сьогоденням. І все це наше рідне, українське інформативне поле – українознавство. Не стільки подивитись, а й замислитись: співставити і порівняти, піти до бібліотеки – до архівів, і дійти до істини, правдивої минувшини, що й буде українознавством, тобто музеєзнавство є підґрунтям українознавства.

Недарма музеєзнавство пов'язане з суспільствознавчими науками: історія, філософія, археологія, етнографія, філологія, психологія, мистецтвознавство (картини, скульптури), ботанікою, зоологією, антропологією, палеонтологією, ґрунтознавством, архівознавством. Аналогічно й світове українство докладає найбільших зусиль на порятунок душ мільйонів: вивчаються архівні

й археологічні документи, аналізуються справжні історичні процеси та факти, незглибимі поклади соціології, економіки, лінгвістики, культурології, релігієзнавства, мистецтва й міжнародних відносин. І розокремлено, і, головне, в системній єдності.

Історія слова "музей" походить від греків і означало місце, присвячене музам, донькам богині пам'яті Мнемозини. Вважаючи їх покровительками наук і мистецтв, греки будували на їх честь храми – музейони. Однак Греція не є прабатьківщиною музеїв, а їх храми – першими музеями в історії людства. Відомі сховища Кносського палацу на Криті – 16 ст. до н.д.; архів інських оракулів в Китаї – 13–12 ст. до н.д.; бібліотека Ніневійського палацу – 7 ст. до н.д.

Музеезнавство, наука про музеї, виникла у 18 ст. вслід за появою державних музеїв. В другій половині 19 ст. музеезнавство сформувалось як наука, тоді ж з'являється і сам термін. В той час музеї зовні – одинаки – скульптури, настінні (печерні) написи, стели виникли значно раніше.

Музеї спонукають нас до історії. Народ, що забуває власну історію, приречений раз у раз повторювати помилки минулого. Адже історія – то ідеї еліти та настрої мас, уроки звершень і помилок, що є змістом масового несвідомого етносу. Бо ж східні філософи стверджували: більшість завжди неправа.

Наша українська історія, це історія великих мрій і величних прагнень, неймовірної жертвовності, героїзму і відваги.

Кожен загарбник намагався витравити з історичної пам'яті українців позитивні приклади, залишаючи і посилюючи натомість явища і події, які пригнічували національне достоїнство, гордість за свою країну і народ.

Скульптура – вид образотворчого мистецтва, твори якого мають об'ємну, тривимірну форму. Саме слово скульптура – латинською *sculpere* – вирізати, висікати, вживається, як рівнозначне, слово пластика, що від грецького *pladzein*, що значить ліпити.

Головними типами об'ємної скульптури є: статуя, статуетка, погруддя, торс і скульптурна група. Світло і тінь служать засобом виявлення художньо-пластичної суті скульптури.

Скульптури за своїм призначенням поділяються – на монументальну, монументально-декоративну, станкову та скульптуру малих форм. І все це пам'ятники – витвір мистецтва, створений для увічнення людей або історичних подій: скульптурна група, статуя, погруддя, плита з рельєфом або написом, триумфальна арка, колона, обеліск, гробниця, надгробок.

В художньому задумі всякого пам'ятника дуже важлива роль п'єдесталу. Це не просто підставка під фігурою (щоб краще було видно). Це саме п'єдестал, на який піднесений герой за його заслуги перед народом. П'єдестал повинен відповідати архітектурному

оточенню, характеру, стилю і масштабом пам'ятника в цілому. Часто його грані оформляються рельєфами, повніше розкривають історичне значення героя. Найбільш прийняте відношення фігури до п'єдесталу – 1:1, хоча зустрічаються й інші пропорції. [1]

З приводу цього, на поч. 20 ст. в Києві виготовили пам'ятник Т. Шевченку, але він виявився малим у порівнянні з п'єдесталом. Цей Шевченко поїхав до Канева, а в Києві протягом місяця створили той, що ми бачимо й досі.

Тарас Шевченко – лідер із кількості пам'ятників. Їх у світі – понад 1384. Більше – тільки у тоталітарних вождів і невідомих солдатів, увічнених у монументах. Шевченко – більше, ніж просто митець. І навіть його пам'ятники – це музеї зовні на всій планеті. Ці музеї-шевченки такі ж різноманітні, яким і був живий Тарас Григорович.

Кожну скульптуру творять, а не ліплять, залежно від місця, людей того місця. Наприклад. "В мене лише по Україні 29 пам'ятників і пам'ятних знаків Кобзарю. На Звенигородщині, його батьківщині, в яке село не заїдете – скрізь мої роботи. Починаючи від Тарасика на руках у матері – "Мене там мати повивала" – до Шевченка-академіка. Особливо приємно, що мій Шевченко стоїть у Варшаві. Для мене це велика честь, бо Тараса можна ставити де завгодно, але поставити в Польщі – це проблема. Вони згадують Шевченкову поему "Гайдамаки" і їх уже трясє. Я зробив туди красивого 16-річного Тарасика. Стоїть він у чудовому місці в центрі Варшави. Цим треба завдячувати моєму великому другу, поетові Дмитру Паличку, який тоді був амбасадором і багато зробив для того, щоб у 2002 р. пам'ятник у столиці Польщі таки з'явився" (Куц Анатолій, скульптор).

"Чи не найелегантніший пам'ятник митцю – у Варшаві. Київський скульптор Анатолій Куц зобразив молодого Шевченка, коли той зі своїм паном Енгельгардом кілька днів був у польській столиці. А свічка в руках нагадує про момент, коли поміщик спіймав маленького Тараса за малюванням" (Андрій Гетьман). "Мені хотілося зробити його, щоб поляки полюбили. Він може здатися нетиповим, бо з нього чомусь роблять жебрака, кріпака", – каже автор пам'ятника Тарасові Шевченку у Варшаві, скульптор Анатолій Куц.

Монумент Шевченкові в Москві з'явився після того, як українці Америки вирішили поставити пам'ятник у Вашингтоні. Радянський союз не міг програти ідеологічну битву, терміново провів конкурс, який несподівано для всіх виграла студенти з Києва. Водночас радянське посольство у США двічі зверталось до держдепартаменту з вимогою не споруджувати монумента у Вашингтоні.

Дипломати переконували, що Шевченко ненавидів католиків, православних, росіян, поляків і євреїв, був передвісником комунізму. Українці ж у відповідь збирали гроші і закидали Капітолій листами на

підтримку будівництва. До відкриття пам'ятника в американській столиці долучилися чотири президенти США. Гаррі Трумен був почесним головою оргкомітету, Дуайт Ейзенхауер схвалив зведення, Джон Кеннеді привітав освячення майдану під будівництво, а Ліндон Джонсон, як чинний глава держави, надіслав привітання. На відкриття приїхало 100 тисяч людей.

Тарас в образі римського патриція – незвичний, але безперечно величний образ у вічному місті – Римі. Таким попросив італійського скульптора Уго Мацеї зобразити поета Патріарх Йосиф (Сліпий) – єпископ Української Греко-Католицької Церкви, кардинал Римо-Католицької Церкви, Митрополит Галицький та Архиепископ Львівський. У 60-х роках 20 ст. скульптура прикрасила площу біля Церкви Святої Софії. То ж Кобзар першим зустрічав і духовенство, і туристів, які йдуть до храму. "Блаженніший Йосиф хотів підкреслити – Шевченко – є Шевченком всюди. То є людина якогось світового виміру. Він є вдома всюди, де є наш народ", – каже Глава Української Греко-Католицької Церкви 2001–2011рр. Блаженніший Любомир Гузар. Пам'ятник відкрили 1973 р. за участю великої кількості людей.

Уго Мацеї одягнув Тараса Григоровича в римську тогу, зобразив його трибуном-оратором, який, піднісши руку, звертається до присутніх із полум'яним словом. Таке "переодягнення" – образна констатація того, що Шевченко та його твори належать не лише Україні, а й усьому людству.

Виходячи з того, що саме слово скульптура вживається, як рівнозначне слову пластика, що від грецького *pladzein*, що значить ліпити, можемо вважати через виліплені ним образи і Шевченка скульптором. Бо ж скульптор має у своїх творах відкривати стан душі (Сократ). Підтверджує це історія створення пам'ятника в Харкові, автор Матвій Манізер.

Працюючи над проектом, скульптор немало потрудився для віднайдення необхідних форм і пропорцій, образів і загальної концепції пам'ятника – він подорожував шевченківськими місцями, робив велику кількість пейзажних та жанрових етюдів, ретельно вивчав зовнішність і особистість Т. Г. Шевченка – за його творами, листуванням і мемуарами про нього, автопортретами, нечисленними фотографіями, посмертною маскою тощо.

Творчі пошуки Манізера були тривалими. Перший проект пам'ятника у 1930р. він виконав дещо у конструктивістській (лаконічність форм і монолітність зовнішнього вигляду) манері – велика за розміром голова Шевченка з виразом зажуреності була встановлена на циліндричному постаменті з барельєфом гайдамаки-повстанця, який, стоячи навколішках, гнівно потрясав кайданами. У другому проекті (1931р.) М. Г. Манізер розташував

статую поета на п'єдесталі з низьким рельєфом, на якому були зображені персонажі з творів Кобзаря. І лише третій варіант проекту 1933 р. приніс скульптору творче задоволення і перемогу у всесоюзному конкурсі.

Розглянемо окремі фігури композиції пам'ятника, які "зліпив" у своїх творах Шевченко:

скульптура "Катерина" – статуя кріпачки з немовлям на руках, відома під назвою "Катерина", оспівана Т. Г. Шевченком в одноіменній поемі; втілення образу жінки-матері під тягарем самотності і журби;

композиція ("Вмираючий гайдамака. Гайдамака з косою. Той, що рве пута") – всі три постаті пов'язані як ідейно, так і сюжетно – за загальною прив'язкою композиції до поеми Т. Г. Шевченка "Гайдамаки" про події Коліївщини криється життєствердне переконання в незламності народного духу й віра в його перемогу;

скульптура "Зв'язаний запорожець" – одна з найвиразніших статуй, що передає патріотичний, багатогранний характер героя, який втілює народну силу та велич, скорботу і біль;

композиція – "Жінка-селянка. Той, хто несе жорно. Солдат-рекрут" – у образах представників різних прошарків трудового народу втілено ідею страждань українців за царату;

композиція ("Робітник із схиленим прапором. Студент. Робітник з гвинтівкою. Матрос. Червоноармієць") – статуї 3-ї композиції зображують образи посталоного народу соціальних катаклізмів перших десятиліть 20 ст.;

композиція ("Селянин. Шахтар. Жінка з книгою (Дівчина-рабфаківка)") – фігури цієї останньої групи, за задумом автора, уособлюють вільну працю та молодість України.

Автор монумента досяг пластичної єдності, гармонії, узгодженості всіх його груп і фігур. Їм притаманні класичні пропорції, ретельна продуманість поз та жестів, що виявляють особливості характерів і водночас сприяють розкриттю єдності композиційного задуму. Багатофігурна композиція витримана в епічно спокійному, але піднесеному ритмі. Матеріал статуй – темна бронза на тлі постаменту з відполірованого до дзеркального блиску лабрадориту (застигла магла) надає пам'ятнику ще більшої урочистості, виразності й величі.

Між іншим, цей пам'ятник Т. Г. Шевченку офіційно визнаний найкрасивішим у Європі.

Матвію Манізеру позували актори харківського театру "Березіль": Наталія Ужвій – "Катерина".

Сусанна Коваль – молода селянка.

Амвросій Бучма – повстанець часів Коліївщини і селянин з жорнами на плечах.

Іван Мар'яненко – старий запорізький козак – пов'язаний, але не скорений.

Леся Сердюк – молодий хлопець з косою в руках і кріпак зі зв'язаними руками.

Ростислав Вербицький – червоноармієць.

Свою поезією Шевченко у поетичній формі розкрив велику таємницю мистецтва скульптури, надихає скульпторів та архітекторів зобразити його самого...

Цю ж думку (Шевченко скульптор) підтверджують відомі черкаські скульптори. Микола Теліженко витісуватиме з каменю бандуриста. "Робота має бути знаковою. Завжди, коли роблю козака Мамая чи бандуриста, обов'язково використовую Шевченківські образи. Уже підготував кілька варіантів. Хочу, щоб струни йшли із самої землі і піднімалися до Небес. Але сам камінь мені буде диктувати і форму, і пластику. Бо треба не силувати природу, а дослухатися до неї", – розповів митець. З'явиться в Черкасах і свій Діоген. Скульптор Іван Лавриненко вважає, що Тарасові Шевченку "той, хто в бочці сидить", завжди був близький за духом.

Створюється скульптура, як правило декількома авторами. Наприклад, авторами монументу Тарасу Шевченку в Харкові були Матвій Манізер, архітектор Йосип Лангбард і... Тарас Григорович...Здогадалися? Тільки він був першим – "замовником". Ось чому я можу стверджувати, що Шевченко був і є постійним виконавцем своїх скульптур.

Скульптура – це пам'ятник комусь. То ж і для всіх скульпторів має бути пам'ятник – Скульптор! І такий пам'ятник є – Скульптор, сузір'я південної півкулі зоряного Неба. Містить 55 зір видимих неозброєним оком. Запропонував французький астроном Нікола Лакайлем у 1756 р. Пропоную читачам обрати одну з цих зірок на честь Тараса Григоровича.

Весь світ визнає і шанує талант видатного українського поета, письменника, художника і скульптора. На Землі нараховується 1384 пам'ятника Кобзарю, серед них – 128 за кордоном і 1256 в Україні (найбільше монументів на Івано-Франківщині – 201).

Ім'ям Шевченка названі географічні об'єкти і навіть астероїд (2427 Кобзар), а на Кавказі є Пік Шевченка – гірська вершина, висотою 4200м, 200 населених пунктів і одне місто (Форт-Шевченко в Казахстані) так само носять ім'я поета. [4]

Цікаво, чому відкривають пам'ятники Т. Г. Шевченку за кордоном? Чия ініціатива?..

Перший пам'ятник Т. Шевченку було відкрито у 1881 р. до 20-річчя від дня смерті митця у м. Форт Шевченко (Казахстан) під керівництвом І. О. Ускова, який був комендантом Новопетровського укріплення, коли Шевченко перебував там на засланні.

У Баку (Азербайджан) Шевченко втілений в образі окриленого Пророка, який дає людям свій духовний заповіт – "Кобзар".

Незвичайним є пам'ятник Т. Шевченку в Буенос-Айресі (Аргентина): молодий поет широким жестом руки звертається до людей, а поряд – скульптурна група "Гайдамаки", що виступає додатковою ілюстрацією до образу.

Як писав і малював Шевченко, так і багато скульпторів писали-ліпили його скульптури. Наприклад, в Херсоні у 1971 р. скульптор І. Г. Білокур та архітектор Ю. Т. Тарасов створили бюст Тараса Григоровича Шевченка, який заввишки 7 м, височить на призматичному постаменті із блоків сірого полірованого граніту. Скульптурний портрет поета виконаний в традиціях реалістичної пластики. Натхненне обличчя сповнене напруги, глибокого переживання. Пам'ятник Шевченка відзначається різноманітністю контурів, ретельним опрацюванням деталей. Риси обличчя трактовані графічно, моделювання шиї, голови виявляє внутрішню динаміку образу. Добре простежується рух, що фіксується енергійним розворотом плечей.

Чотиригранний постамент центрує основний об'єм скульптури, надає їй стійкості. Вдало знайдено пропорційне співвідношення архітектурних мас і скульптури. У верхній частині постаменту – накладні бронзові літери – підпис-факсиміле Т. Г. Шевченка. В навколишньому просторі скульптурна композиція акцентується чіткою вертикаллю, що виділяється на тлі зелених насаджень проспекту.

Щоби так творити образ, необхідно в цей образ увійти, пройшовши тисячі кілометрів і тисячі годин... Це ілюструє Руслан Теліпський – фотограф, громадський діяч і шевченкознавець із Луцька, котрий особисто відвідав і сфотографував на чотирьох континентах понад 1 тис. Шевченкових монументів більш як у 25 країнах світу.

Митець пройшов пішки з Луцька до Канева більш як 1 тис. км місцями, де перебував Кобзар, вивчає феномен української діаспори, готує до друку велику книгу про скульптуру Шевченка.

У своїх лекціях дослідник розкриває сутність Шевченкового феномену, ознайомлює зі загальною кількістю Кобзаревих скульптур в Україні й за кордоном. Фотограф також порівнює Шевченка з іншими світовими постатями за масштабністю їх увіковічення в інших країнах, розповідає про історичну географію пам'ятників Тарасові Шевченку в Україні та світі. [2]

В столиці Естонії Таллінні у 2004 р. створили оригінальну пам'ятку про Шевченка, зробивши напис на камені під дубом: "Дуб посаджений на пам'ять про те, що у 1842 році Тарас Шевченко відвідав Естонію". Віра Коник, Голова Конгресу українців Естонії.

Про цю поїздку Шевченко описав у листі від 18 листопада 1842 р. до свого товариша, вчителя фізики й математики в Харківській

гімназії, Пилипа Миколайовича Корольова (1821–1894): "Пливучи в Стокгольм я скомпонував невелику поему Гамалія. І так захворів, що... привезли мене в Ревель, там трошки відійшов".

Не часто згадується художник Ілля Рєпін, який створив кілька ескізів пам'ятника Шевченку. Один з них зображає поета, який сидить на перевернутій каторжній тачці. Збоку запис: "Страстотерпцу, великому поету очаровательной Украины – Тарасу Григорьевичу Шевченко".

У 1904 р. з ініціативи Золотоніського земського зібрання на Полтавщині було створено комітет при Київській міській думі, який мав розглядати питання про встановлення у Києві пам'ятника Кобзареві. Того ж року на Полтавщині розпочався збір коштів, а наприкінці 1906 р., зі згоди центральної російської влади, було створено "Комітет по збудуванню пам'ятника Т. Г. Шевченкові у Києві", який згодом було реорганізовано в Об'єднаний Комітет. До складу Комітету увійшло чимало відомих діячів української культури та меценатів, зокрема Михайло Коцюбинський, Микола Лисенко, Борис Грінченко, Ілля Рєпін, Євген Чикаленко, родина Терещенків. Кампанія за встановлення пам'ятника відразу набула загальнонаціонального характеру – кошти збирала уся Україна.

Один із членів Комітету, відомий український меценат, видавець Євген Чикаленко (1861–1929), критикував колег за те, що, визначивши новий конкурс, вони не поставили умови, щоб Шевченко був обов'язково в національному вбранні. Чикаленко заявляв:

"Не хотять люди зрозуміти, що Шевченко, як народній поет, повинен звертати увагу прохожого народу перше всього народнім убранням, шапкою і кожухом, в яким Шевченко сам любив фотографуватись і в яких уже звик бачити його народ".

Чи був Шевченко європейцем? За манерами і вихованням цілком. Саме таким його зобразили у Новограді-Волинському. Хоч і починався його хід до тої Європи з далекого дитинства. І зобразив скульптор пам'ятник малому Тарасу-пастушку в селі Шевченковому на Звенигородщині.

8 серпня 2008 р. у Пекіні у парку Чаоян відкрито пам'ятник Шевченку, єдиний не лише в Китаї, але й в усьому азіатсько-тихоокеанському регіоні. Скульптор – Юань Сікунь

Місто Енкарнаسیون в Парагваї. Погруддя Тарасові Шевченку було відкрито під час проведення Тижня українського мистецтва та культури в Енкарнасіоні 15 листопада 1976 р.. Президент Альфредо Стресснер відкривав погруддя на площі Плаза де Армас у присутності гостей не лише з Парагваю, а також з українських товариств Аргентини, Бразилії, Сполучених Штатів та Канади. Важливу роль у проведенні Тижня та відкритті погруддя відіграла організація "Просвіта".

Українською на п'єдесталі написано: Найбільший поет та національний пророк України.

Париж – урочисто відкрито радянським посольством 1978 р. на бульварі Сен-Жермен у скверику, який отримав ім'я Т. Шевченка. Автор пам'ятника-погруддя – київський скульптор Михайло Лисенко.

Пам'ятник Шевченкові в Оттаві був відкритий 26 червня 2011 р. Пам'ятник у бронзі зображує Кобзаря на повний зріст в оточенні персонажів його творів. Постаць Тараса Шевченка одягнута у довгий плащ із накидкою, які були характерні для епохи поета. У лівій руці Шевченко тримає палітру та три пензлі. Постаць дивиться у далечінь.

Висота скульптури 3м, маса – 630кг.

Три барельєфи, що доповнюють композицію зображують гайдамаків, Катерину з немовлям та бандуриста. Пам'ятник виконав скульптор Лео Мол. Це була його остання робота такого великого плану.

Ставлення до людини через пам'ятники – це одне, а ставлення до поховання, коли людський дух зливається в одне ціле з духом Шевченка...

У Каневі через велику повінь пароплав не зміг пристати до берега і зупинився на значній відстані від нього. Свинцеву труну довелося виносити майже по пояс у воді, йдучи багnistим дном. Діставши звичайний драбинястий віз, люди спустили на нього з пароплава труну і запряглись замість коней – і старі і молоді, та й потягли віз до берега.

Перенесення тіла Т. Шевченка, як і слід було сподіватися, перетворилося на триумфальний похід поетової слави. Здавалось, мовби забулася й сама смерть поета, і ті тяжкі життєві страждання, що рано звели його в могилу, – головним було те, що він повертався на батьківщину, і батьківщина готувалася гідно його зустріти.

Дві доби домовина стояла в Успенському соборі. Багатолюдним ходом рушили сюди мешканці міста, передмість та навколишніх сіл. У церкві відслужили панахиду і прах віднесли на Чернечу гору. Григорій Миколайович Честахівський – маляр, приятель Тараса Григоровича писав: "винесли гроб, поставили на козацький віз, накрили червоною китайкою, а замість волів впрягся люд хрещений, і повезли, як слід, діти свого батька, повернувшого з далекого краю до свого дому".

Навколо Канева не можна було знайти рівного місця, лише счили, що поросли лісом. Такою тяжкою дорогою везли люди труну, самотужки, без коней. За українською традицією, як нежонатого парубка, тягли важкого воза з домовиною канівські дівчата. Люди ламали віти та вистилати ними дорогу. Перед труною несли портрет Тараса Григоровича, далі йшли лірники і співали старих козацьких пісень, за труною ступали найближчі родичі – брати, сестри, друзі, а за ними – тисячі людей.

Поховання, що відбулося 22 (10 за ст. ст.) травня 1861 р. на Чернечій горі, яку назвали Тарасовою, перетворилося на всенародну демонстрацію. Г. Честахівський згадував: "Опустили біле тіло в гроб і начав народ розходитися, а декотрі осталися ночувати на Тарасовій горі, і усю ніч огнище горіло, наче гайдамацтво ночувало в лісі з свяченими" [3]

Семирічне перебування поета й скульптора Шевченка в Новопетровській фортеці – це найважчі часи в його житті. Та, незважаючи на найсуворіший нагляд, на моральні страждання і фізичне виснаження, Т. Шевченко таємно продовжував малярську й літературну діяльність. Лише під час так званої Каратауської експедиції, влітку 1851 р., він виконав біля 100 малюнків аквареллю й олівцем. Знайшовши неподалік форту добру глину й алебастр, Т. Шевченко почав ліпити скульптури. Серед виконаних ним скульптурних творів були й два барельєфи на новозавітні теми: "Христос у терновому вінку" і "Йоан Христитель".

Напередодні 200-річного ювілею Тараса Шевченка, увечорі 9 березня, скульптор з Вінниччини Володимир Заєць привіз на Майдан Незалежності в Києві незавершений двометровий дерев'яний зі двохсотлітньої осики пам'ятник поету. До процесу закінчення роботи долучилися понад сім тисяч шанувальників творчості поета.

Щоб завершити роботу, дерево треба тесати й тесати, – розповідає пан Володимир. – От я й подумав, чому б не долучити до цього тих, хто бажає це зробити. Я показував людям, де саме слід зробити надріз, і вони брали до рук стамеску та молоток. Осика незвичайне дерево, воно здавна вважається в народі оберегом від злих духів. Тому надрізи деревини пропонував не викидати, а взяти з собою і тримати в себе як оберіг, а також на згадку про участь у створенні пам'ятника:

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Шмідт І. М.* Бесіди про скульптуру. – Москва: Мистецтво, 2003.
2. *Бондарева Христина.* У Лісабоні увічнюють Шевченка. //Міст. Тижневик для українців всього світу. 2014, червень, 19. Рубрика Європа.
3. *Спогади про Тараса Шевченка.* – К., 2011. – С. 452, 454.
4. URL: <http://www.ukrinform.ua>

Стаття надійшла до редколегії 11.03.15

Кононенко А.

Личность Тараса Шевченко в архитектурно-скульптурном измерении в Украине и мире

Данная статья раскрывает Т. Шевченко не только как поэта, но и как великого скульптора, который своим творчеством постоянно вдохновляет людей на создание зримых образов не только ему самому, но и его персонажам. Что подтверждается большим количеством памятников Т. Шевченко по всему миру.

Ключевые слова: скульптура; музееведение; пьедестал; украиноведение.

Kononenko A.

The identity of Taras Shevchenko in the architectural and sculptural dimension in Ukraine and in the world

This article reveals T. Shevchenko not only as a poet, but also as a great sculptor, who constantly inspires people to create a visible image of not only himself, but also his characters. As evidenced by the large number of monuments of T. Shevchenko worldwide.

Key words: *sculpture; museology; Ukrainian studies.*

УДК 821.161.2 ШевченкоТ.

**І. Головай, зав. каф. української філології,
Український гуманітарний ліцей
КНУ імені Тараса Шевченка**

ШЕВЧЕНКІАНА ІВАНА ФРАНКА

У статті аналізується феномен Т. Шевченка у літературно-критичній рецепції І.Франка. Досліджуються особливості інтерпретації вченим творчої спадщини митця, поетична еволюція творчої манери Т. Шевченка.

Ключові слова: *шевченкознавча спадщина І.Франка, рецепція, наукова інтерпретація, поетична шевченкіана І.Франка.*

І. Франко – один із перших дослідників творів Т. Шевченка. У літературознавчій спадщині науковця налічується кілька десятків робіт, присвячених творчості Кобзаря, саме тому І. Франка можна вважати засновником вітчизняного шевченкознавства.

Шевченкознавчу спадщину І.Франка складають такі праці: "Причинки для оцінення поезій Тараса Шевченка" (1881 р.), "Темне царство" (1881 р.), "Політична поезія Шевченка 1844 – 1847 рр." (1888 р.), "Переднє слово до "Перебенді" (1889 р.), "Слов'янський гурток" (1890 р.), "Про видання творів Т. Шевченка" (1890 р.), "Листи Шевченка до Бр. Залеського" (1890 р.), "Тополя" Т. Шевченка" (1890 р.), "Тарас Шевченко" (1893 р.), "Відсіч панам народовцям" (1891 р.), "Ще в справі "Гуса" (1891 р.), "Тарас Шевченко" 1891 р.), "Нове видання Шевченка" (1891 р.) та інші.

І. Франка завжди цікавила творчість свого великого попередника. Уже гімназистом І. Франко, маючи незвичайні здібності, вивчив напам'ять усі поезії "Кобзаря", а потім став активним дослідником і видавцем його творів.

У Франкових дослідженнях творчої спадщини Т. Шевченка переважають есеїстичні твори, які мають міцну історичну основу. Прикладом можуть бути такі його есе, як: "Тарас Шевченко" (1891), "Переднє слово" (1889), "Шевченко героєм польської революційної